

Lesing med KI

Jesper Bremholm

Leder av Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning

Tema ▼ Dokument ▼

Forsiden • Aktuelt ▼ • Pressemeldi

Bruk av KI øker
kunnskapsminis

Pressemelding | Dato: 22.01.2026

Mye forskning på KI og skriving
internasjonalt og i Norden

Begrenset forskning på KI og lesing
(så langt)

VIDEREGÅENDE UDDANNELSER UNGDOMSUDDANNELSER LEDELSE TRIVSEL POLITIK ØKONOMI DEBAT NAVNE

UNGDOMSUDDANNELSER

»Enormt bekymrende«:
Gymnasielærere advarer mod ai-
skabt læringskrise i ny
undersøgelse

DR.DK DRTV DR LYD

PENGE POLITIK REGIONALT VEJRET

ort: Flertal af
elever siger, de
AI til at snyde

et af andre elever til at bruge kunstig
ned i karakterræset, beretter de.

VG Live

VGTV

eAvis

TV-guide

Tips oss

VG Tilbud

ANNONSE

Logg inn

Søk

Studentundersøkelsen: Uakseptabel AI-bruk blant medstudenter

Nær halvparten av norske studenter mener medstudenter har en uakseptabel bruk av AI.

Plan

1. Intro: Lesing som tenkearbeid
2. KI og lesing
 - KI og lesing av saktekster
 - KI og lesing av estetiske tekster
 - KI og skriftspråksvansker
3. Avsluttende bemerkninger

Lesing er mentalt arbeid

Lesing er en ekstraordinær bragd når man vurderer antall nivåer og komponenter som må mestres. Tenk på hva som kreves for å lese en enkel fortelling. Ord inneholder grafemer, fonemer og morfemer. Setninger har syntaktisk struktur, ytringer og stilistiske trekk. Dyp forståelse av setningene krever etablering av tekstlige bånd til substantiver, et fokus på utsagn, antagelser og sannsynlige slutninger. Leseren må skille mellom ny og kjent informasjon i teksten og implisitt gjenkjenne konvensjoner som deles av lesere i et gitt fellesskap. På de høyere nivåene i teksten må leseren identifisere sjangeren, den retoriske strukturen, handlingen, perspektivet til forskjellige karakterer, fortelleren, temaet, historiens poeng og noen ganger forfatterens posisjon. Avkoding, tolkning og konstruksjon av alle disse nivåene utføres uanstrengt med en hastighet på 250 til 400 ord per minutt av en dyktig voksen leser.

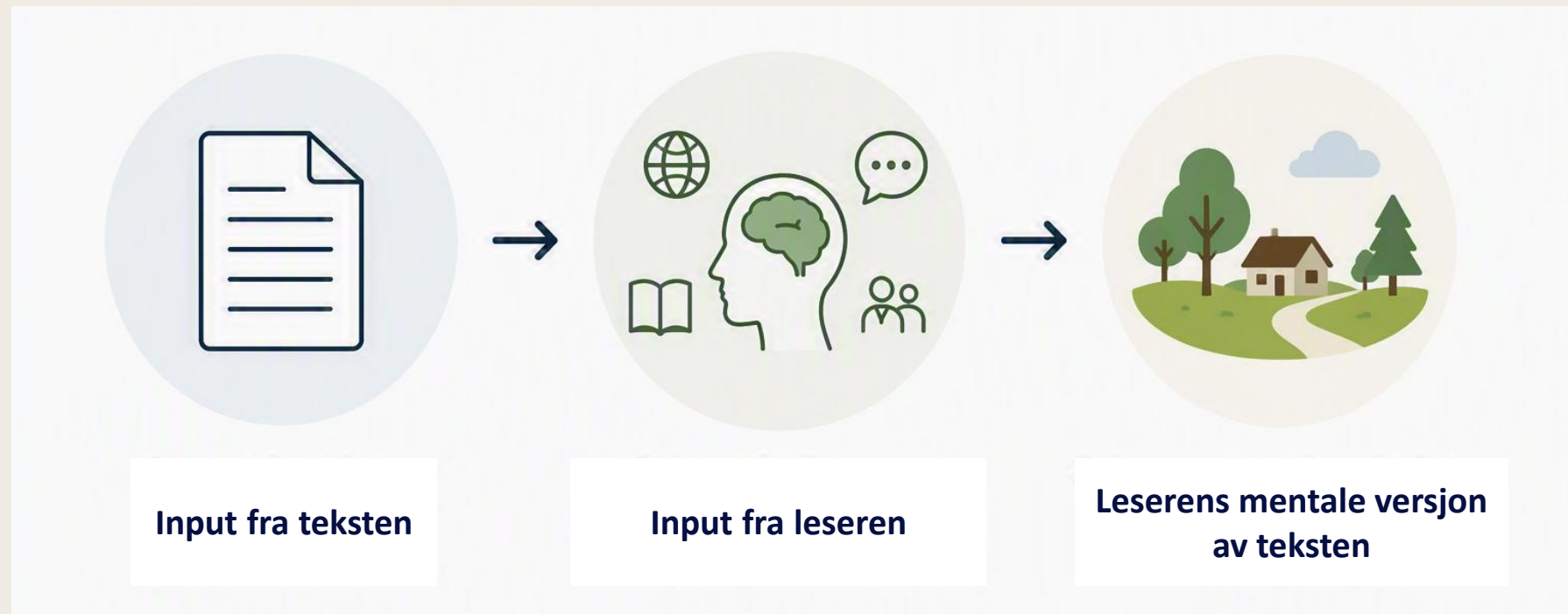
Arthur C. Graesser i "An Introduction to Strategic Reading Comprehension" (2007), min oversettelse).

Lesing er en ekstraordinær bragd når man vurderer antall nivåer og komponenter som må mestres. Tenk på hva som kreves for å lese en enkel fortelling. Ord inneholder grafemer, fonemer og morfemer. Setninger har syntaktisk struktur, ytringer og stilistiske trekk. Dyp forståelse av setningene krever **etablering av tekstlige bånd til substantiver, et fokus på utsagn, antagelser og sannsynlige slutninger.** Leseren må **skille mellom ny og kjent informasjon i teksten og implisitt gjenkjenne konvensjoner som deles av lesere i et gitt fellesskap.** På de høyere nivåene i teksten må leseren **identifisere sjangeren, den retoriske strukturen, handlingen, perspektivet til forskjellige karakterer, fortelleren, temaet, historiens poeng og noen ganger forfatterens posisjon.** Avkoding, tolkning og konstruksjon av alle disse nivåene utføres uanstrengt med en hastighet på 250 til 400 ord per minutt av en dyktig voksen leser.

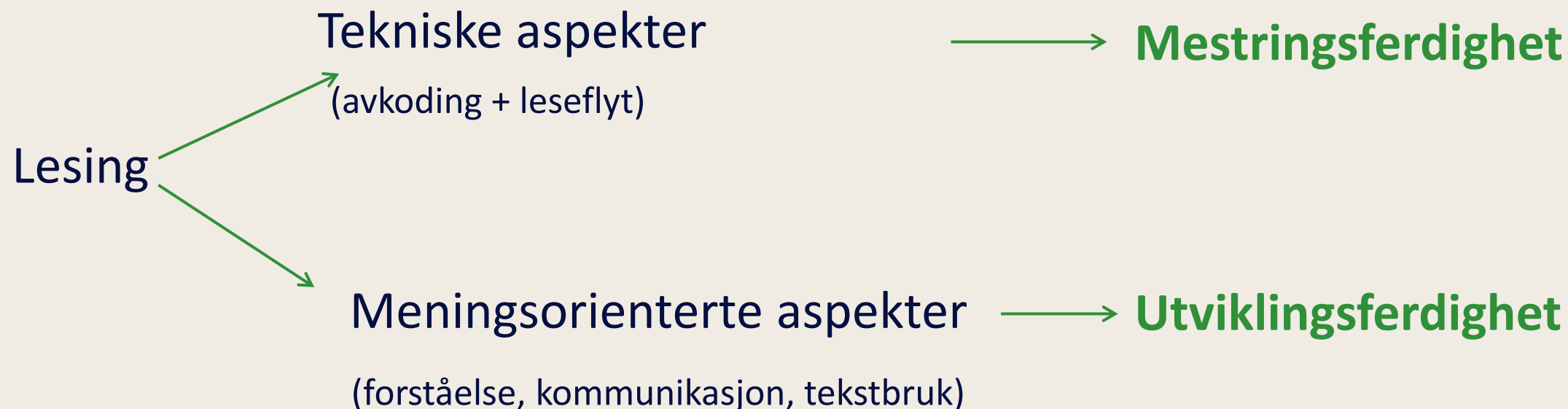
Arthur C. Graesser i "An Introduction to Strategic Reading Comprehension" (2007), min oversettelse).

Lesing er mentalt tenkearbeid

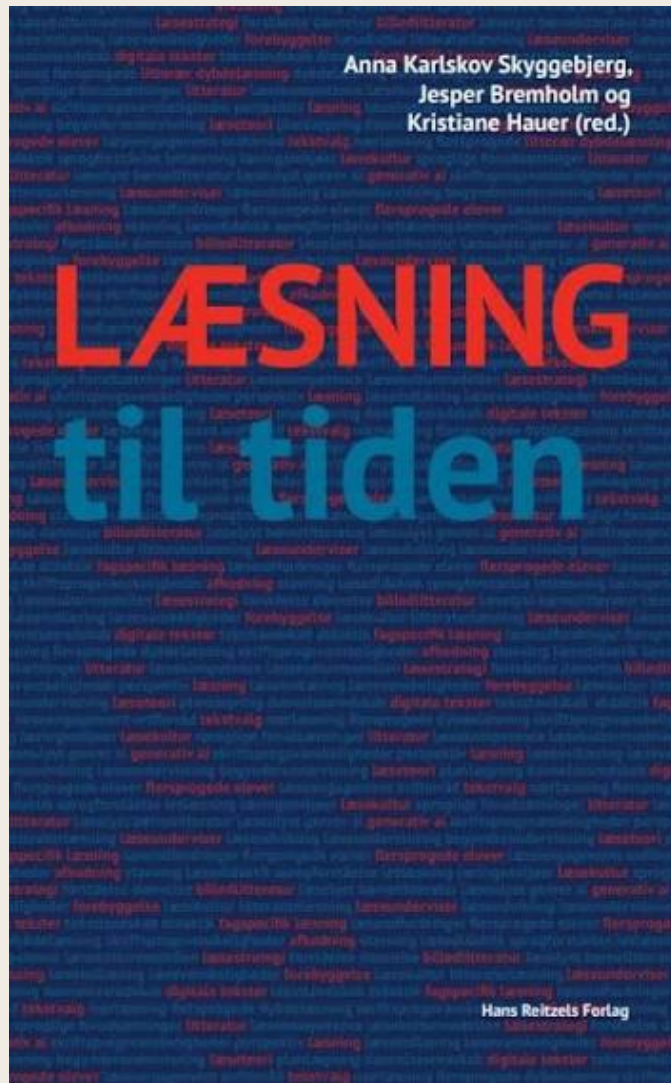

(Efter Kintsch' model for leseforståelse, 1998)

Du kan alltid forbedre (lese)forståelsen din

Jf. Foorman & Connor (2011) og Afflerbach et. al. (2008)

- KI og Lesing av saktekster
- KI og lesing av fiksjonstekster
- KI og skriftspråksvansker

KI og Lesing av saktekster

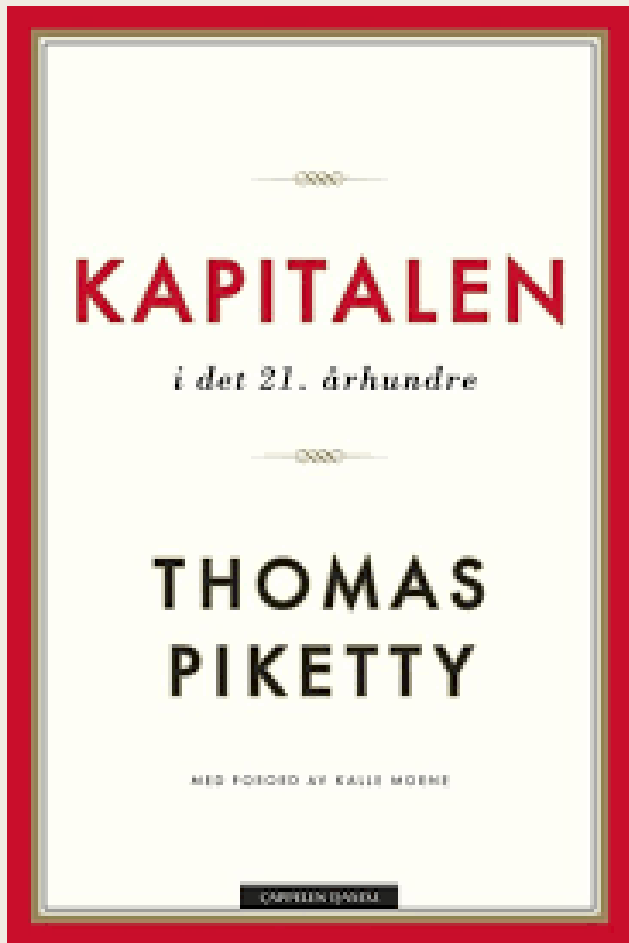
KI som støtte

KI som snarvei

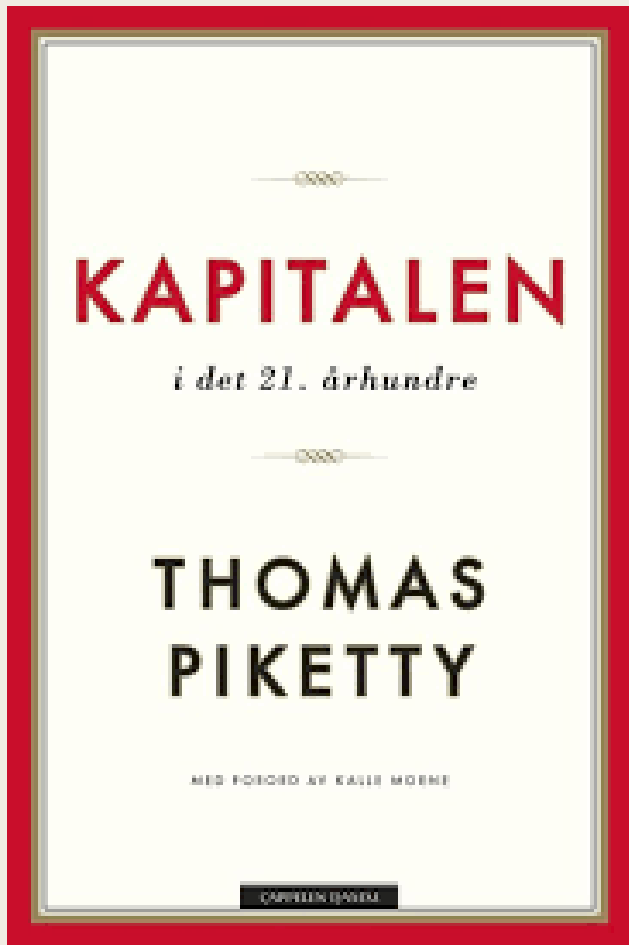

KI for å oppsummere

- Thomas Pikettys bog fra 2013 er en omfattende analyse af formue- og indkomstulighed baseret på historiske data fra især Europa og USA gennem de sidste 200 år. Bogens centrale spørgsmål er, hvordan rigdom skabes, fordeles og koncentrerer i moderne kapitalistiske samfund.
- Pikettys hovedtese kan opsummeres i formlen $r > g$, hvor r er afkastet på kapital (f.eks. aktier, ejendomme og andre formuer), og g er den økonomiske vækstrate. Når afkastet på kapital over længere tid er højere end den samlede økonomiske vækst, vokser eksisterende formuer hurtigere end almindelige lønindkomster. Resultatet er en stigende koncentration af rigdom hos dem, der allerede ejer kapital.
- Ifølge Piketty er den relativt lave ulighed og stærke middelklasse, som mange vestlige lande oplevede efter Anden Verdenskrig, ikke den normale tilstand i kapitalismen.

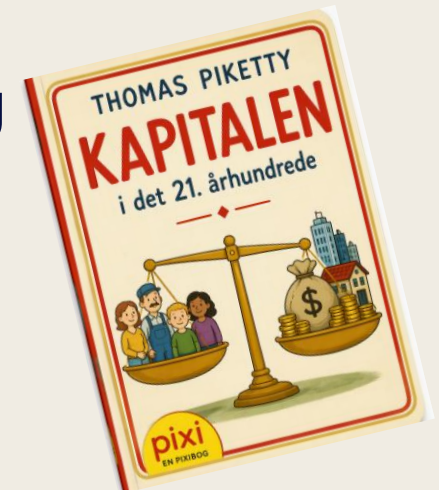
KI for å oppsummere

Opsummering brukt til styrkelse af forkundskab inden læsning af originale tekst

Opsummering brukt som erstatning for den originale tekst

KI for å oppsummere

«Det at skærpe de studerendes sans for refleksiv tænkning handler med andre ord ikke om at fortælle dem, hvad de skal se, men om at give dem fingerpeg om, hvor de skal kigge hen ud fra et indblik i, hvor de er i deres læreproces. Vores undersøgelse tyder på, at forskellige AI chatbots faktisk kan bruges på den måde til 'at give fingerpeg' og ikke svar. Men at det kræver stor selvbevidsthed, disciplin, tålmodighed og meget viden fra de studerende at bruge dem på den måde.»

(Bruun et al., 2025; s. 12)

tets-
kunstig

og

ses-

tekster

noter)

Bruun et al. (2025)

KI for å oppsummere

«Det at skærpe de studerendes sans for refleksiv tænkning handler med andre ord ikke om at fortælle dem, hvad de skal se, men om at give dem fingerpeg om, hvor de skal kigge hen ud fra et indblik i, hvor de er i deres læreproces. Vores undersøgelse tyder på, at forskellige AI chatbots faktisk kan bruges på den måde til 'at give fingerpeg' og ikke svar. Men at det kræver stor selvbevidsthed, disciplin, tålmodighed og meget viden fra de studerende at bruge dem på den måde.»

(Bruun et al., 2025; s. 12)

tets-
kunstig

og

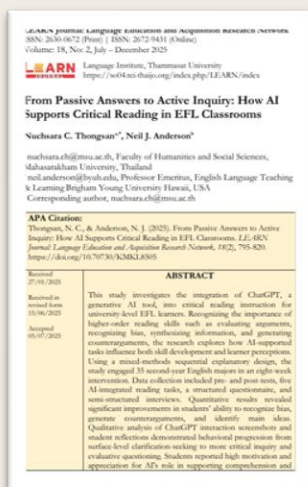
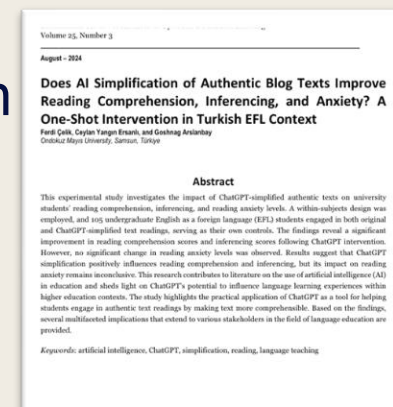
tekster

noter)

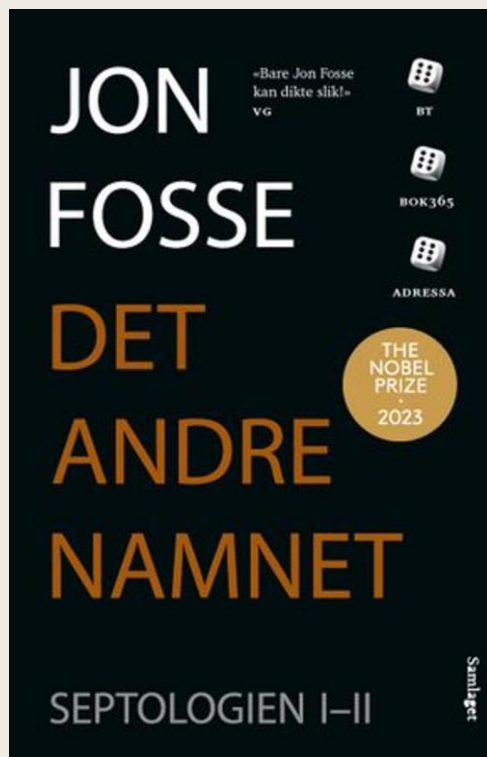
Bruun et al. (2025)

KI som lesepartner og didaktisk støtte

- Lesere kan bruke KI som lesepartner ved at stille forståelsesspørsmål og få forklaringer på vanskelige ord (Bruun et al., 2025)
- KI som didaktisk støtte
 - KI-forenklede tekster kan styrke leseforståelse (Çelik et. al. 2024)
 - AI kan støtte lærere i å utforme tekstoppgaver som styrker elevenes avanserte leseferdigheter – vurdere argumentasjon, troverdighet, oppsummering og utvikling av motargumenter. (Thongsan & Anderson, 2025)

KI og (estetisk) lesing av fiksjonstekster

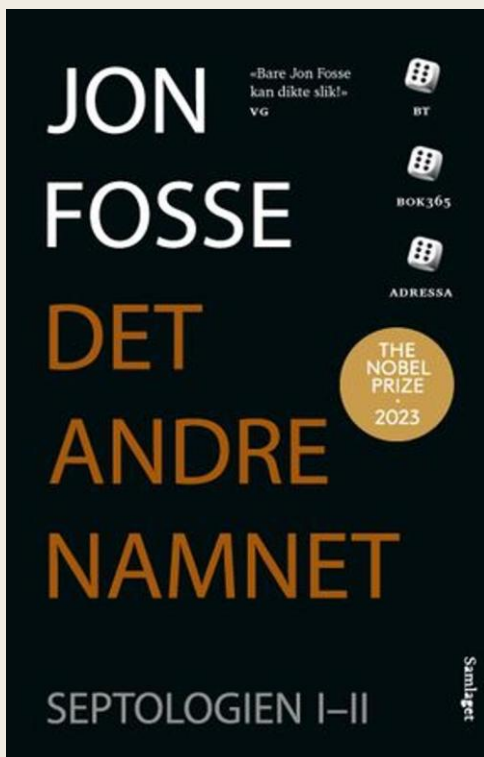
“

Formålet med den æstetiske læsning [ligger] indlejret i selve læseakten og knytter sig tæt til den oplevelse, læseren får i mødet med teksten [...] Det er først i det øjeblik, man læser teksten æstetisk (og altså fordyber sig i læsning), at teksten realiseres som æstetisk værk.

(Rosenblatt, 1994, gengivet av Hauer 2026)

KI og (estetisk) lesing av fiksjonstekster

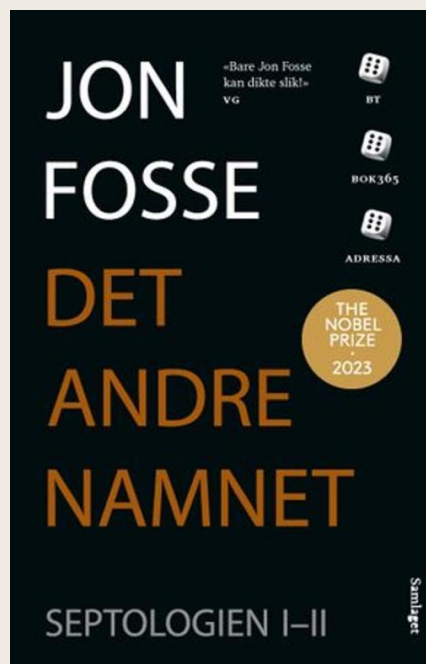
Formålet med den æstetiske læsning [ligger] indlejret i selve **læseakten** og knytter sig tæt til **den oplevelse**, læseren får i mødet med teksten [...] Det er først i det øjeblik, man læser teksten æstetisk (og altså fordyber sig i læsning), at teksten realiseres som æstetisk værk.

(Rosenblatt, 1994, gengivet av Hauer 2026)

Hva skjer med estetisk lesing når KI brukes til ...

opsummering

Det andre namnet (2019) er første band i Jon Fosses storverk

Septologien. Den forteller om en eldre mann

son. Ikke lenger en estetisk tekst, men en saktekst

refleksjon. Det er et kort

tidsbilde som gir en innblikk i

eit blikk på livet. Kan ikke erstatte den estetiske lesningen – men den kan fungere som en støtte

Eit samlingsverk som er en annen

man kan på mange

måter, men har vært en helt annen i versjonen. Medan hovedpersonen

lever nøkternt og har funne ei form for indre ro gjennom kunsten og

den katolske trua si, er den andre Asle prega av alkoholmisbruk,

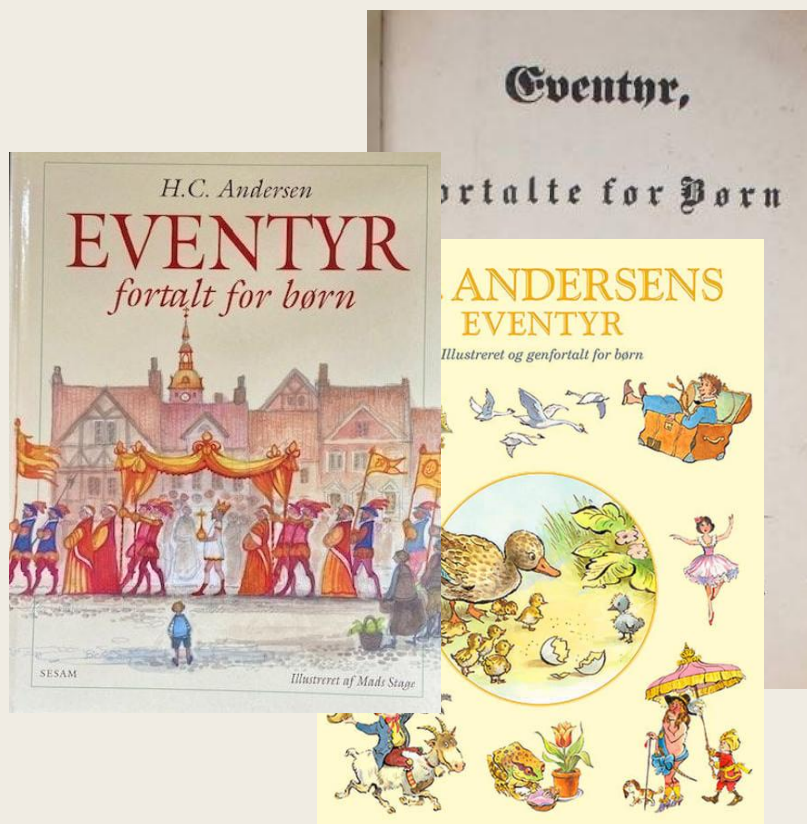
einsemd og sjølvøy-delegging. Forholdet mellom dei to kan lesast

som eit bilete på dei vala eit menneske gjer gjennom livet, og på

korleis ein kunne ha blitt dersom ein hadde valt annleis.

Hva skjer med estetisk lesing når KI brukes til ...

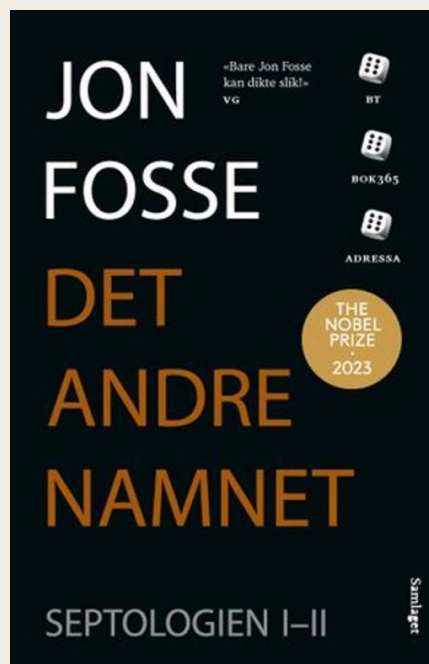
adaptationer /lese-let versjoner

- Adaptation ikke et nytt fenomen
- Men det er nyt at adaptationer kan gjøres enkelt og raskt av alle
- Det vanskelige spørsmålet: Hvor mye adaptation kan et verk tåle og fortsatt være en versjon av det originale verket?

Hva skjer med estetisk lesing når KI brukes til ...

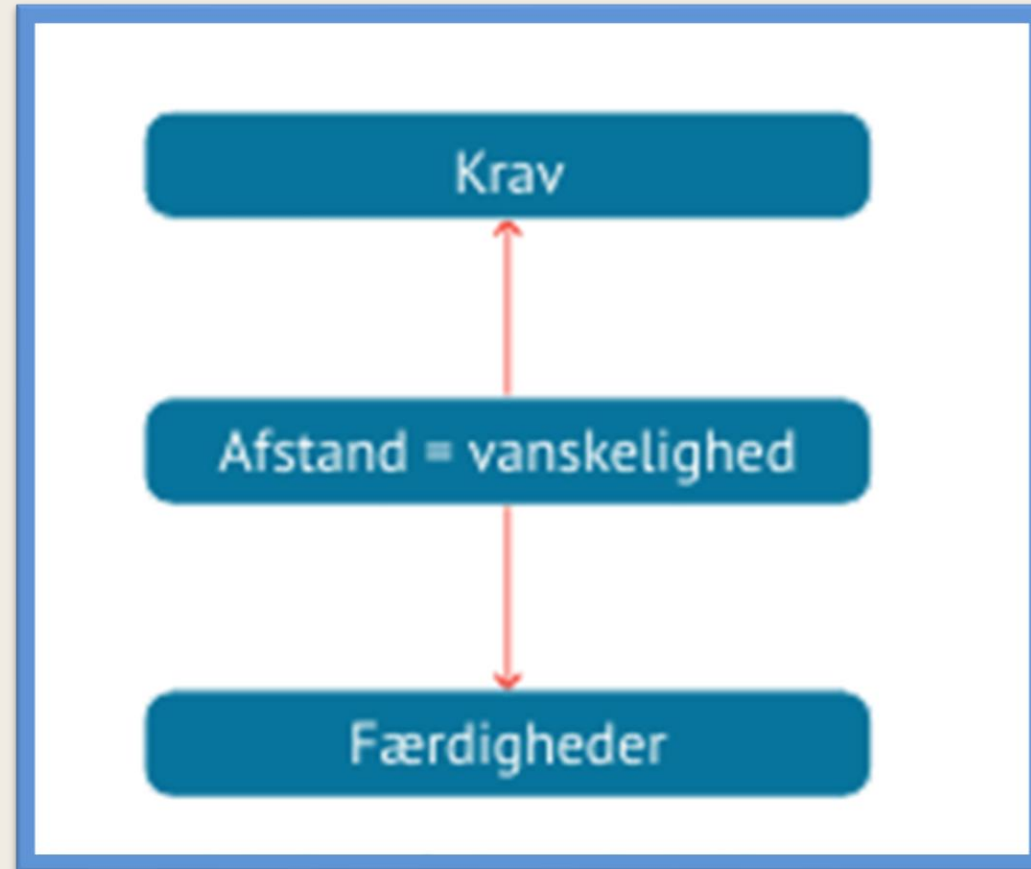
lesepartner

- KI kan brukes som sparringspartner ved lesing og tolkning av estetiske tekster (f.eks. i forbindelse med undervisning)
- 'Fødselshjelper': Støtte under lese- og tolkningsprosessen – gir forslag til ting du ikke forstår (ord, fenomener, historiske omstendigheter osv.); forslag til tolkning som du går i dialog med.
- Tenke-afløser': KI-mestertolkning i stedet for egen kreativ tenkning.

KI og skriftspråksvansker (SSV)

Dynamisk forståelse af SSV,
NVOL, 2023

KI og skriftspråksvansker (SSV)

Egnede teknologiske funktioner med mulige potentialer i læsning

Afkodning x Sprogforståelse = Læsning*

↑

↑

Fx
Oplæsning

Fx
Ordbog

Ordforslag
Tale-til-
tekst

Samtalefunktion
i GAI

Bremholm, Hauer,
Engmose & Bruun, 2026)

”

De seneste ti års forskning i og praksisbeskrivelser af læse- og skriveteknologier som redskab til personer med ordblindhed peger dog meget entydigt på, at det kræver undervisning og støtte at tilegne sig sikker og hensigtsmæssig anvendelse af læse- og skriveteknologiers funktion.

(Svendsen et al., 2023)

KI og skriftspråksvansker (SSV): Et paradoks

- For mennesker med skriftspråksvansker tilbyr KI ufattelige muligheter for støtte i lesing (og skriving).
- Samtidig økte utfordringene for mennesker med SSV med å bruke AI konstruktivt (og ikke til å unngå lesearbeid) på grunn av deres begrensede skriftspråksferdigheter.

Hvordan kan SSV-elever best hjelpes til å utnytte AI på en god måte?

- Planlegg timene slik at elevene kan samarbeide med hverandre for å utvikle meningsfulle, uavhengige teknologibaserte lese- og skrivestrategier med KI.
- I undervisningen: Som lærer, modeller hvordan KI kan brukes i faget og i den spesifikke undervisningssituasjonen.
- Innlemme strategiene som elevene selv bruker ved å bruke dem eksplisitt i undervisningen.

(Svendsen, 2017 bearbejdet i Bremholm et al., 2026)

Skrift er en verdifull tenketeknologi

“

Lesing er en krevende kognitiv prosess [...] Det er nettopp derfor den er så viktig: Fordi den henger sammen med tenkning. Hvis vi ikke lenger evner å lese lange, komplekse tekster, evner vi ikke å tenke lange og komplekse tanker.

Anne Mangen, *Stavanger Aftenblad*, 2. januar 2026

Et nytt fokus på «den gode teksten»